

Jesu tempelaktion som

messiansk tegnhandling

Udsnit af den store model, der nu findes på Israels Museum, over Jerusalem før dets ødelæggelse i år 70. Med udvidelserne af tempelpladsen fik Herodes den Store skabt et tempelkompleks, der kunne måle sig med – hvis ikke overgå – de største græsk-romerske templer i Romerriget. Foto: Morten Hørning Jensen.

Af Jostein Ådna, professor i Det Nye Testamente ved Missionshøjskolen, Stavanger, Norge

Som nævnt i artiklen "Templet i Jerusalem på Jesu tid", mener jeg, at markedsområdet, hvor duer og vegetabiliske offerelementer blev solgt, og hvor vekselererne tilbød deres tjenester, kan lokaliseres til den kongelige søjlehal langs indersiden af den sydlige mur i Herodes' tempelanlæg.

REKONSTRUKTION AF HÆNDELSEN

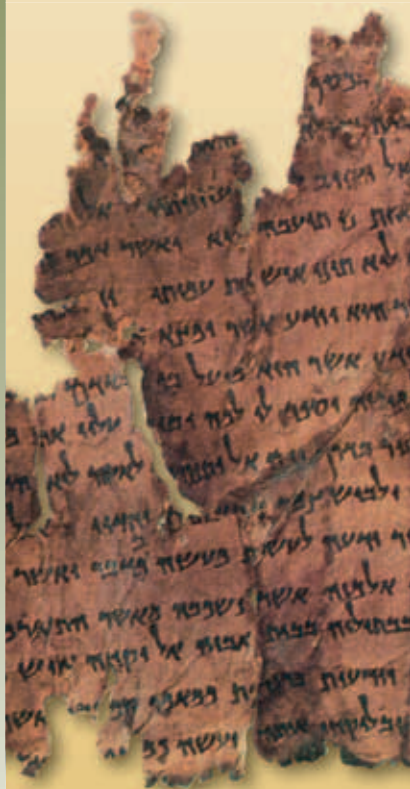
I det ydre var Jesu aktion i templet, som alle evangelisterne beretter om (Mark 11,15–18; Matt 21,12–13; Luk 19,45–46; Joh 2,13–17), en nok så beskeden episode.

Jesus væltede nogle borde og bænke tilhørende vekselererne og duehandlerne, nægtede transporten af kar mellem tempelmarkedet og de indre dele af tempelanlægget og begyndte at jage nogle af dem, som solgte og købte offervarer, ud.

Det hele var en kortvarig demonstrationshandling, og snart gik handelsvirksomheden igen sin uforstyrrede gang. →

NYT DØDEHAVSRULLERNE KOMMER PÅ NETTET

Den israelske arkæologistyrkelse vil fotografere alle Dødehavsteksterne på ny og gøre dem tilgængelige på internettet. Det drejer sig om over 900 manuskripter, der består af hen ved 30.000 fragmenter. De skrøbelige tekster, som er falmet noget, siden de blev fundet, vil blive fotograferet med den nyeste og bedste teknik, og de vil blive fotograferet med forskellige typer belysning. Håbet er, at ord, der ikke kan læses længere, vil blive synlige igen. Oversættelser af teksterne vil blive lagt ud sammen med billederne, så det bliver muligt at søge i dem og læse dem på sin hjemmecomputer. En stor pengegave har gjort projektet muligt.

Dødehavsrullerne var meget skrøbelige, da de blev fundet for mere end 60 år siden. Billedet viser et fragment af en af teksterne, det såkaldte Damaskusskrift.

© Biblical Archaeology Review 1996.

DUER SOM OFFERDYR

Selv om Jesu tempelaktion, hvad det ydre angår, kunne synes en bagatelagtig forstyrrelse, havde den dog stor symbolsk sprængkraft. Jesus greb nemlig strategisk forstyrrende ind over for tjenesteydelser og funktioner af vital betydning for selve offerkulten i templet.

Når duer blev solgt på tempelmarkedet, var det, for at fattige mennesker, som ikke havde råd til større offerdyr, kunne bruge duer som individuelle brænd- og syndofre (3 Mos 5,7-10).

Specielt foreskriver Tredje Mosebog et brænd- og et syndoffer i forbindelse med en kvindes renselse efter fødsel (3 Mos 12), og det fremgår af Luk 2,24, at Maria benyttede sig af tilladelsen til at ofre duer i forbindelse med renselsen efter at have født Jesus.

Der må på Jesu tid åbenbart have været mange jøder, som socialt set var kvalificeret til at benytte duer til deres ofringer. Både på grund af stor efterspørgsel, og fordi fugle, som man selv tog med til templet, let kunne påføres skade under transporten og dermed være diskvalificeret som offermateriale, tilbød man præstelig inspicerede og godkendte duer til salg på tempelmarkedet. Jesu indgriben mod duehandlerne forstyrrede en service, som altså kom almindelige, fattige mennesker til gode.

TILFØJELSE HOS MARKUS

Markus har i sin beretning noget, som de andre evangelister ikke nævner: Jesus tillod ikke, at man bar varer gennem templet. Jeg mener, dette må sigte til fragt af vegetabiliske offerelementer som mel, olie eller vin i kar af ler eller sten fra tempelmarkedet i den kongelige søjlehal til det indre område i tempelanlægget, hvor ofringerne fandt sted.

Alternativt kan det græske ord, som er benyttet her, *skeuos*, sigte til små bokse eller beholdere, som brugtes til at fragte penge fra markedet til pengekamrene længere inde på tempelområdet. I hvert fald indebar også denne handling fra Jesu side en forstyrrelse af transporten mellem tempelmarkedet og de centrale dele af templet, hvor kulten foregik.

EN SÆRLIG MØNT

Med tanke på det store antal jøder fra diasporaen, der valfartede til Jerusalem

ved de store religiøse højtider, kan det ikke undre, at også vekselnerne opholdt sig ved markedet i templet. De tilbød at veksle de forskellige møntsorter, som folk havde med sig, til den valuta, der gjaldt i Jerusalem. Til transaktioner i templet var visse sølvmonter, fremstillet i den fönikiske by Tyrus, de såkaldte tetra- og didrakmer, de foretrukne. Til indbetaling af skatten til templet havde disse tyriske mønter ligefrem opnået monopol.

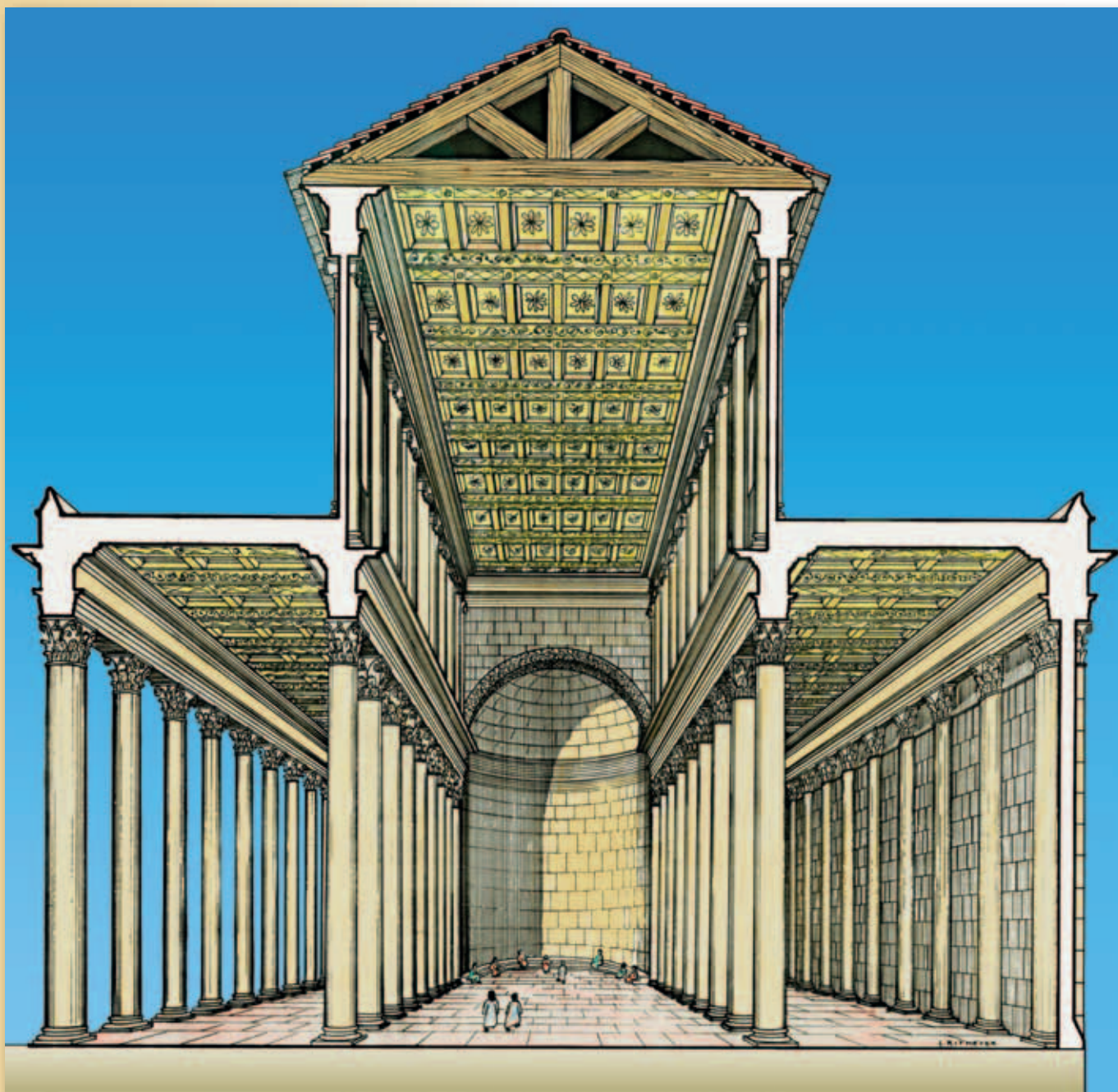
Med baggrund i 2 Mos 30,13 var skatten sat til en halv shekel per person, svarende til én tyrisk didrakme. Gennem et storstilet apparat blev tempelskatten hvert år samlet ind i alle jødiske diasporasamfund og bragt til Jerusalem. Men de, som selv besøgte byen, betalte egenhændigt skatten i templet. Det var vekselnerne i den kongelige søjlehal, der modtog og registrerede denne indbetaling.

Uvist af hvilken grund kunne tempelskatten kun betales med den tyriske sølv-denar. Det overrasker, fordi den altid bar et billede af en regent eller af dyr, hvilket ikke var tilladt ifølge billedforbuddet. Én forklaring er, at præsteskabet tilsidesatte dette bud for at kunne få betaling i den bedste mønt i omløb. Penge for lov! Foto: Harvig Wagner.

FORMÅLET MED TEMPELSKATTEN

Det var nøje reguleret, hvem der skulle betale tempelskat: Alle voksne, frie jødiske mænd var forpligtet til at betale. Kvinder, børn og slaver kunne betale frivilligt. Samaritanere og hedninger fik ikke lov til at betale, selv om de aldrig så meget ønskede det. Disse bestemmelser havde at gøre med, hvad tempelskatten blev brugt til. Hovedformålet var at finansiere den kollektive offerkult i templet. Under de store valfartsfester og på sabbatten var

Et bud på, hvordan den kongelige søjlehal så ud indefra. Imponerende og en ideel ramme for handel og skatteopkrævning. © Leen Ritmeyer.

der tale om et stort antal ofre. På almindelige hverdage drejede det sig om to årgamle lam som brændofre, et om morgenen og et ved solnedgang, de såkaldte *tamid*-ofre (2 Mos 29,38-42; 4 Mos 28,3-8 og *Mishnatraktaten Tamid*). Jødiske kilder bekræfter, at *tamid*-ofrene blev set som sonofre for Israel over for den hellige Gud (Jubilæerbogen 6,14; 50,11). Gennem betaling af tempelskatten havde enhver jøde sin delagtighed i ofrene og i soningsvirkningen af dem.

SYMBOLSK ANGREB PÅ TEMPELKULTEN

På baggrund af ovenstående bliver det tydeligt, at Jesu forstyrrende indtræden i den kongelige søjlehal var noget langt mere end et

ønske om at rydde op i visse misforhold i templet. Dette var ingen tempelrenselse, men et symbolsk angreb på selve tempelkulten. Lammelsen af vekselerernes virksomhed betød stop for inddrivelsen af tempelskatten som finansierede den kollektive soningskult. Fordrivelsen af duehandlerne og blokeringen af transporten med kar indebar, at folk ikke kunne købe dueerne og de andre offerelømmeter, de behøvede til deres individuelle ofre. Hvorfor udfordrede Jesus tempelkulten på denne måde?

EN RØVERKULE

Jeg tror Markus, fulgt af Matthæus og Lukas, autentisk gengiver den skriftbegrundelse, Jesus gav for sin optræden: →

"... Mit hus skal kaldes et bedehus for alle folkeslagene, men I har gjort det til en røverkule." Røverkuleanklagen er en klar hentydning til Jer 7,11 og dermed til hele den tale, profeten Jeremias holdt i tempelporten (7,1-15). I talen konfronterede Jeremias sine samtidige med det utålelige i deres religiøse praksis. På den ene side overtrådte de Herrens bud og vilje på groveste vis. På den anden side søgte de til templet og følte sig trygge der. Dermed forholdt de sig til Herrens tempel på samme måde, som røvere forholder sig til deres hule, hvor de søger skjul mellem røvertogterne.

Nu tilslutter Herren sig denne tankegang. Hans tempel fungerer som en røverkule (sådan skal Jer 7,11b forstås efter min opfattelse). Jeremias vil drage den konsekvens af denne uhørte fremmedgørelse, at templet må ødelægges, som det i sin tid var sket med helligdommen i Shilo. Kun en radikal omvendelse til lydighed mod Herrens vilje kunne afvende ulykken. Få år efter Jeremias' tale ramte ulykken templet i Jerusalem, da Nebukadnesars hær ødelagde det.

KLAR HENTYDNING

Når Jesus hentyder til Jeremias-ordet, fatter tilhørerne umiddelbart, hvad der implicit ligger i hans anklage. Jesus må mene, at der foreligger en analog situation til Jeremias' tid. Denne gang er det præsteskabets og folkets krampagtige fastholdelse af den traditionelle tempelkult som grundlag for folkets frelse, der er ankepunktet. Jesus er allerede i længere tid trådt frem med budskabet om Guds riges nærhed. Den eskatologiske frelse, som Gud nu vil virkeliggøre, er knyttet til Jesu person og virke. Omvendelsen, som han i lighed med profeten kalder til, består derfor nu i at lytte til hans budskab og blive hans discipel. Fremdeles at søge tryghed i templet i Jerusalem bliver som at forholde sig ligesom en røver gør i sin tilflugtshule.

Med sine målrettede angreb på indkrævningen af tempelskatten og leveringen af duer og andre offeringredienser markerer Jesus symbolsk, at den traditionelle tempelkult nu må slutte. Sådan gav Jesu optræden på tempelmarkedet dyb teologisk mening, rettet mod det "indre" tempels mest centrale religiøse funktion.

DEN ESKATOLOGISKE FRELSE

Første del af Jesu begrundelse er et direkte citat fra Es 56,7.

Denne tekst, som siger, at templet skal kaldes et bedehus for alle folkeslagene, blev på Jesu tid læst som en profeti om det fremtidige, eskatologiske tempel, når folkeslagene skal strømme til Zion, slutte sig til Guds folk og deltage i bøn og lovprisning af ham (sml. Es 2,2-4; 60-62). I den eskatologiske frelsestid vil der ikke længere være behov for soningskulten, for nu er synd og urenhed overvundet for bestandig.

Som en kulmination på hele forkyndelsen af Guds rige træder Jesus ind i templet, markerer afslutningen på soningskulten og varsler den eskatologiske fremtid for templet på Zion som stedet, hvor hele menneskeheden skal samles i bøn og lovprisning. Det er med bevidsthed om at være sendt og autoriseret som Messias, at Jesus gennemfører tempelaktionen som tegnhandling.

SONINGSSTEDET FLYTTET

Sprængkraften i den messianske tegnhandling, som tempelaktionen jo var, provokerede det religiøse lederskab med ypperstepræsten i spidsen til at uskadeliggøre Jesus hurtigst muligt. Det lykkedes dem at få ham henrettet få dage senere.

Det er, hvad vi godt kan kalde tempelaktionens ironi som tegnhandling på afslutningen af den gamle offerkult, at Jesus gennem sin død åbnede op for den eskatologiske frelse og gav den en anden basis end tempelkulten i Jerusalem. Mens templet endnu stod, og præsterne fortsat frembar de daglige tamid-ofre (frem til år 70), bekendte de tidlige kristne, at soningsstedet nu var flyttet til den korsfestede Jesus (Rom 3,25), som i sin stedfortrædende død én gang for alle havde frembåret det fuldkomne sonoffer (bl.a. Rom 8,3; 2 Kor 5,21; 1 Pet 1,19; 3,18). ■

LITTERATUR

Jostein Ådna, Jesu Stellung zum Tempel. Die Tempelaktion und das Tempelwort als Ausdruck seiner messianischen Sendung, *Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 2/119*, Tübingen: Mohr Siebeck, 2000, xviii + 502 s.

"Jesus and the Temple", i: Tom Holmén og Stanley S. Porter, *Handbook for the Study of the Historical Jesus. Vol. 3. Leiden: Brill, 2010, 2635-2675.*

**AXELS
RADIO OG TV**

SALG/SERVICE: RADIO · TV · VIDEO
MARINEELEKTRONIK · TYVERIALARM M.M.

Nørresundby. Tlf. 98 17 31 67.

Freehand

Freehand.dk | idé | markedsføring | illustration | design | web